määra alanevas järjestuses on sellisteks linnadeks: Kilingi-Nõmme, Suure-Jaani, Antsla, Mustla, Tõrva, Otepää, Kallaste, Põltsamaa, Viljandi, Türi, Võru, Tartu, Mõisaküla, Elva, Jõgeva, Rakvere, Valga. Erandatud viimased kaks, millest Rakvere evib osaldi Madal-Eestisse kuuluvat tagamaad ja Valga on poolitatud tagamaaga ning depopuleeruv linn, on kõigis neis linnades juurderännikute koostises maalt tulnukaid üle kahe-kolmandiku ja teistest linnadest tulnukaid vähem kui kolmandik.

Teissugune pilt avaneb linnades, mille tagamaad kuuluvad kas täielikult või vähemasti enanduvalt Madal-Eestisse, nagu Narva-Jõesuu, Keila, Suur-Tallinn, Kärdla, Narva, Paldiski, Tapa, Pärnu, Mustvee, Sindi, Paide, Haapsalu ja Kuressaare. Üheski äsjaloetletud linnas ei ületa juurderännikute koostises maalt tulnukate osatähtsus ⅔-kku„ vaid on enamasti madalam kui 60%, Narva-Jõesuus, Keilas, Tallinnas+Nõmmel isegi vähem kui 50%.

Nähtuse põhjuste hulgas, millest oleneb Kõrg-Eestisse kuuluvate linnade juurderännikute koostises maalt tulnukate märgiliselt kõrgemaprotsendiline esinemine, — täh., et Kõrg-Eesti linnad saavad relatiivselt rohkem rännikuid vahenditult maalt, — peab pidama üheks tähtsamaks Kõrg-Eesti maarahvastiku väiksemat pinnapaigalisust, lõdvemat seonduvust maaga, suuremat sotsiaalset mobiliteeti ja küla tugevamat repulsioonijõudu koos pakilisema rändetungiga linnadesse kui Madal-Eestis. Põhjusi, millest omakorda sõltub Kõrg- ja Madal-Eesti maarahvastiku erinev pinnapaigalisus, mobiliteet ja tung linnadesse, oleme varemalt Eesti rahvastiku ja elamisruumi antropoökoloogilisel taustal [20, lk. lk. 86—168] üksikasjalikumalt valgustanud. See teeb ülearuseks nende siinkohal käsitamise. Piisab, kui viidata kahele kartogrammile (vt. 2. ja 3. joonis), millest esimene representeerib maa rahvastustumise (= depopulatsiooni) intensiteedi levingut 1922.—1934. a. vahemikus, ja teine annab 1922. a. rahvaloenduse andmete põhjal edasi maarahvastiku rõhtsa liikumuse kraadi regionaalses pildis.

Maa depopulatsiooni esitav kartogramm on koostatud 1922. ja 1934. a. rahvaloenduste andmeil, kusjuures rahvastustumisintensiteedi protsentuaalsel arvutamisel on arvesse võetud mainitud ajavahemikus aset leidnud vallapiiride muudatused. Maarahvastiku rõhtsa mobili-

Tartu VI, lk. 261